

Відгук
Принято 28.04.2026
Голова разової
спеціалізованої вченої
ради ДФ 26.133.111
д. психол. н. н. проф. Скрипник Т.В.

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.111
у Київському столичному університеті
імені Бориса Грінченка
доктору психологічних наук, професору
Тетяні СКРИПНИК

ВІДГУК

**офіційного опонента БУЙНЯК Мар'яни Геннадіївни,
кандидата психологічних наук, доцента, доцента кафедри спеціальної та
інклюзивної освіти Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка**

**на дисертаційну роботу Яни Юріївни ЗАГУТІНОЇ-ВІЗЕР
на тему: «Міждисциплінарна взаємодія у соціально-педагогічній роботі з
молодшими школярами з особливими освітніми потребами»,
представлену на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 23 Соціальна робота
за спеціальністю 231 Соціальна робота**

Актуальність теми дисертаційної роботи. Згідно з сучасними нормативно-правовими документами та науковими дослідженнями, головною умовою ефективності психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в закладах освіти з інклюзивним навчанням є командний психолого-педагогічний супровід, який забезпечується міждисциплінарною командою фахівців із обов'язковим залученням батьків учнів та зовнішніх суб'єктів, дотичних до цього процесу.

Постійним членом міждисциплінарної команди супроводу, який сприяє соціалізації та адаптації дитини з ООП в закладі освіти, є соціальний педагог. Саме на нього покладається функція організації взаємодії з батьками, іншими

учасниками освітнього процесу та позашкільними закладами з метою формування соціальних компетентностей в учнів з ООП та їхньої ефективної соціальної інтеграції. Проте практичний досвід реалізації інклюзивного навчання свідчить про наявність суттєвих проблем, пов'язаних з недостатнім рівнем інклюзивної компетентності, обізнаності членів команд про функції і межі професійної компетентності один одного, відсутністю чіткого алгоритму міждисциплінарної взаємодії фахівців та низьким рівнем залученості батьків до процесу психолого-педагогічного супроводу. Зазначені труднощі суттєво ускладнюють ефективну взаємодію всіх членів міждисциплінарних команд, в тому числі й соціального педагога. З огляду на це, нагальною є потреба в розробці науково-обґрунтованого змісту міждисциплінарної взаємодії у соціально-педагогічній роботі та методичного забезпечення, яке б сприяло її оптимізації. Саме на це й спрямоване дисертаційне дослідження Я.Ю. Загутаїної-Візер, що, безумовно, свідчить про його актуальність.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Актуальність теми дисертації Я.Ю. Загутаїної-Візер докладно обґрунтовує у вступі з різних аспектів: нормативно-правового, теоретичного, практичного; доводить, що виявлені нею проблеми і суперечності в теорії та практиці міждисциплінарної взаємодії у соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами з особливими освітніми потребами потребують цілеспрямованого дослідження та розробки науково-обґрунтованих шляхів розв'язання. Автор вказує, що робота виконана відповідно до наукової теми кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка «Соціалізація вразливих груп населення в контексті розвитку територіальних громад в Україні».

У **вступі** дисертації науково правильно визначений понятійно-категоріальний апарат дослідження: його мета, завдання, об'єкт, предмет, методи (теоретичні, емпіричні, математичні методи обробки даних); сформульована наукова новизна і практичне значення результатів

дослідження; наведено відомості про апробацію результатів дослідження, публікації, структуру і обсяг дисертації; розкрито особистий внесок Я.Ю. Загутіної-Візер в публікаціях, виконаних у співавторстві.

У **першому розділі** дисертації розкрито теоретико-методичні основи міждисциплінарної взаємодії в соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами з ООП, зокрема, проаналізовано сутність поняття «міждисциплінарна взаємодія» крізь призму поглядів вітчизняних і закордонних вчених; з правового та наукового аспектів висвітлено сутність і особливості командної міждисциплінарної взаємодії фахівців в процесі психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП в закладах загальної середньої освіти, акцентовано на ролі соціального педагога у ньому; проаналізовано компетентнісний, системний, міждисциплінарний та особистісно-орієнтований підходи до реалізації командного супроводу дітей з ООП в закладах освіти з інклюзивним навчанням; уточнено зміст поняття «соціально-педагогічна робота з молодшими школярами з особливими освітніми потребами»; описано міжнародний та вітчизняний досвід реалізації міждисциплінарної взаємодії у соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами з ООП, здійснено їх порівняння. Узагальнення наукових та нормативних даних дозволило дисертантці сформулювати сутність міждисциплінарної взаємодії у соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами з особливими освітніми потребами.

Зауважимо, що автор наводить необхідні покликання на праці авторів, цитування нормативних документів і літературних джерел оформлено відповідно до вимог. На нашу думку, було б доцільним в кінці розділу I подати список публікацій дисертантки, які відображають його зміст.

У **другому розділі** дисертації описана організація, зміст та результати дослідно-експериментальної роботи, спрямованої на з'ясування стану міждисциплінарної взаємодії у соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами з особливими освітніми потребами. Я.Ю. Загутіна-Візер описує етапи педагогічного експерименту (пошуковий та основний), вказує терміни

їх проведення; визначає мету і завдання пошукового етапу дослідження та констатувального експерименту, методику їх проведення (з деталізацією в додатках); наводить розроблені критерії та їх показники для виявлення рівнів ефективності міждисциплінарної взаємодії у соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами з ООП.

На пошуковому етапі дослідження Я.Ю. Загутіна-Візер здійснила анонімне анкетування 115 фахівців з метою отримання репрезентативної картини загальних тенденцій і системних проблем міждисциплінарної взаємодії в командах психолого-педагогічного супроводу учнів з ООП. Отримані результати було покладено в основу розробки методики констатувального експерименту, критеріїв та показників ефективності міждисциплінарної взаємодії у соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами з ООП. Для кожного критерію автором дисертації охарактеризовано три рівні ефективності взаємодії – високий, середній та низький.

В констатувальному експерименті брали участь 223 фахівці команд психолого-педагогічного супроводу, 117 батьків молодших школярів з ООП з 16 областей України та м. Києва, що свідчить про доцільну вибірку респондентів і достовірність результатів. Анкетування фахівців засвідчило переважання середнього рівня їхньої готовності до міждисциплінарної взаємодії в соціально-педагогічному супроводі молодших школярів з ООП; узагальнення відповідей батьків виявило переважання низького рівня їх залученості до міждисциплінарної взаємодії. За критерієм «Динаміка розвитку дітей з ООП» констатовано також переважно середній рівень ефективності міждисциплінарної взаємодії. Проведення констатувального експерименту дозволило виявити проблеми та бар'єри, які перешкоджають ефективній міждисциплінарній взаємодії в соціально-педагогічному супроводі молодших школярів з ООП, що стало основою для розробки змісту та методики формувального експерименту.

Третій розділ дисертації присвячено обґрунтуванню та опису формувального експерименту, перевірці його ефективності й розробці рекомендацій щодо підвищення ефективності міждисциплінарної взаємодії у соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами з ООП в закладах загальної середньої освіти.

Я.Ю. Загутіна-Візер описує циклічний 8-кроковий алгоритм ефективної міждисциплінарної взаємодії у соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами з ООП, посилаючись як на результати констатувального дослідження, так і методологічні джерела. Розроблений дисертанткою алгоритм представлений на рисунку й досить переконливо обґрунтований. Схвальним є чіткий опис участі кожного фахівця команди супроводу на кожному кроці реалізації алгоритму. Крім цього, автором розроблені практичні інструменти (бланки для кейс-зустрічей, карта ролей і обов'язків, уніфікований бланк аналізу діяльності команди супроводу та ін.), які використовувалися на кожному кроці реалізації циклічного алгоритму, що підтверджує практичну значущість дисертаційного дослідження.

У процесі формувального експерименту автором також було розроблено змістово-методичне забезпечення, спрямоване на покращення міждисциплінарної взаємодії у соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами з ООП. Апробація змістово-методичного забезпечення передбачала проведення вступних занять для фахівців (практичні майстер-класи з елементами моделювання, кейс-аналізу та групової роботи), впровадження циклічного алгоритму взаємодії, застосування різних форм і методів роботи на кожному кроці реалізації циклічного алгоритму («круглі столи», тренінги, «5-хвилинні експрес-зустрічі» та кейс-зустрічей фахівців, партнерські зустрічі з батьками у форматі «15/15», індивідуальні та групові консультації для батьків та ін.). Для моніторингу динаміки розвитку дитини використовувалися журнали спостережень, чек-листи та аналіз результатів реалізації ІПР. Схвальним є комплексний підхід дисертантки до покращення

ефективності міждисциплінарної взаємодії, який охоплює всіх її суб'єктів та передбачає врахування готовності фахівців.

Окремим пунктом розділу III є аналіз результатів ефективності упровадження розробленого дисертанткою змістово-методичного забезпечення. Матеріали оцінки представлені в таблицях та якісно описані. Достовірність одержаних результатів перевірена за допомогою методів математичної статистики.

Цілісний аналіз третього розділу свідчить, що розроблене змістово-методичне забезпечення міждисциплінарної взаємодії у соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами з ООП є ефективним, що підтверджено одержаними результатами.

Загальні висновки до дисертації є логічними, обґрунтованими, повністю охоплюють найсуттєвіші положення дисертаційного дослідження Я.Ю. Загутіної-Візер.

Наукова новизна одержаних результатів. Аналіз матеріалів дисертаційного дослідження свідчить про наявність наукової новизни. Зокрема, Я.Ю. Загутіною-Візер вперше визначено сутність міждисциплінарної взаємодії у соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами з особливими освітніми потребами; сформульовано та охарактеризовано критерії, показники та рівні ефективності цієї взаємодії; обґрунтовано змістово-методичне забезпечення та розроблено циклічний алгоритм міждисциплінарної взаємодії у соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами з ООП у закладі загальної середньої освіти.

Практичне значення одержаних результатів. Матеріали дисертації Я.Ю. Загутіної-Візер набувають вагомого значення для професійного розвитку соціальних педагогів та інших членів команд психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП в закладах освіти з інклюзивним навчанням. Змістове та методичне забезпечення, розроблене автором, її публікації можуть успішно використовуватися у процесі підвищення професійної компетентності соціальних

педагогів та їхньої підготовки в закладах вищої освіти. Практична апробація дисертації підтверджена відповідними довідками.

Наукові праці, які відображають результати дисертації. Результати дисертаційної роботи представлені у 14 наукових публікаціях, із них 6 – одноосібних, 8 – у співавторстві. Зокрема: 4 статті (з них 2 у співавторстві) у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 6 наукових публікацій (з них одна стаття (одноосібна) у закордонній колективній монографії, 4 у співавторстві), у яких додатково висвітлено результати дисертації. Схвальною є широка географія публікацій дисертанта.

Відсутність порушення академічної доброчесності. За результатами перевірки дисертаційної роботи та публікацій не виявлено ознак академічного плагіату, елементів фабрикації та фальсифікації.

Загальна оцінка дисертації. Цілісний аналіз дисертації Я.Ю. Загупіної-Візер підтверджує досягнення автором мети і завдань дослідження.

Даючи дисертаційній роботі загалом позитивну оцінку, висловимо такі рекомендації та зауваження:

1. В розділі I дисертантка досить ґрунтовно проаналізувала вітчизняні та закордонні аспекти реалізації міждисциплінарної взаємодії в соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами з ООП. Проте, на нашу думку, в пункті 1.1 першого розділу було б доцільно розглянути й роль соціального педагога та міждисциплінарної взаємодії у створенні безбар'єрного освітнього простору для дітей з ООП, оскільки на часі ця проблема є актуальною й відповідає «Національній стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року».

2. Було б доцільним наприкінці кожного розділу подати перелік публікацій автора, які відображають його зміст.

3. В пункті 2.1. «Методика емпіричного дослідження міждисциплінарної взаємодії у соціально-педагогічній роботі з молодшими

школярами з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти» подано опис та аналіз результатів пошукового етапу дослідження, які, на нашу думку, доцільніше було б або презентувати в пункті 2.2., або описати в окремому пункті, який передує опису результатів констатувального експерименту. В той час методичку та організаційні аспекти констатувального етапу дослідження краще було б описати в пункті 2.1.

4. На нашу думку, у процесі розробки змістово-методичного забезпечення варто було приділити більше уваги залученню батьків до міждисциплінарної взаємодії, оскільки результати констатувального експерименту засвідчили переважно низький рівень їх залученості. Це дозволило б забезпечити більш виразний комплексний підхід.

5. У тексті дисертації зустрічаються лексичні та стилістичні неточності, зокрема у п. 2.1. серед переліку областей, фахівці з яких брали участь в анкетуванні, вказані й назви районів.

Висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Я.Ю. Загутіної-Візер.

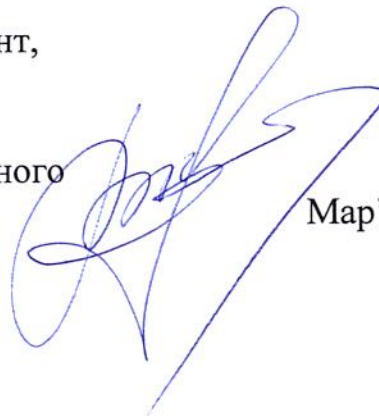
Дисертаційне дослідження Я.Ю. Загутіної-Візер характеризується логічною побудовою, обґрунтованістю положень та висновків; поставлені у ньому завдання розв'язані; сформульовані висновки відповідають як завданням, так і представленим у ньому матеріалам. Публікації автора, здійснені у фахових та інших виданнях, відповідають змісту дисертації. Все це свідчить, що дисертаційна робота є завершеною науковою працею, має наукову новизну та практичну значущість.

Отже, дисертація Яни Юріївни Загутіної-Візер на тему: «Міждисциплінарна взаємодія у соціально-педагогічній роботі з молодшими школярами з особливими освітніми потребами» відповідає спеціальності 231 Соціальна робота, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №

44, зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету міністрів України №341 від 21.03.2022 р., №502 від 19.05.2023 р., а її автор, Яна Юрїївна Загутїна-Вїзер, заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософїї з галузі знань з галузі знань 23 Соціальна робота за спеціальністю 231 Соціальна робота.

Офіційний опонент:

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри спеціальної
та інклюзивної освіти
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка



Мар'яна БУЙНЯК

